

УДК 378.013.41:37.091.212:78.071.2

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.337639>

Марина Білецька, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри освітології та педагогіки мистецтва
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9633-5048>

Тетяна Підварко, старший викладач кафедри
освітології та педагогіки мистецтва
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5768-8868>

МУЗИЧНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНА ПІДГОТОВКА В СИСТЕМІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТРАЄКТОРІЇ СТУДЕНТА

Стаття висвітлює музично-інструментальну підготовку в системі індивідуальної педагогічної траєкторії майбутнього вчителя музичного мистецтва. Розкрито поєднання техніко-виконавських, художньо-інтерпретаційних і методичних компонентів, роль імпровізації у розвитку творчого мислення та формуванні унікального виконавського стилю. Підкреслено значення цифрових технологій, педагогічного супроводу та інноваційних форм роботи у персоналізації навчання.

Ключові слова: музично-інструментальна підготовка; індивідуальна педагогічна траєкторія; імпровізація; виконавська компетентність; персоналізація навчання; майбутній учитель музичного мистецтва.

Лім. 7.

Maryna Biletska, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Education Science and Pedagogy of Art Department,
Melitopol Bohdan Khmelnytskyi State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9633-5048>

Tetyana Pidvarko, Senior Lecturer of the Education Science and Pedagogy of Art Department,
Melitopol Bohdan Khmelnytskyi State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5768-8868>

MUSICAL-INSTRUMENTAL TRAINING IN THE SYSTEM OF A STUDENT'S INDIVIDUAL PEDAGOGICAL TRAJECTORY

The article examines musical-instrumental training within the framework of a student's individual pedagogical trajectory as a key component in the formation of professional competence of future music teachers. It is emphasized that the current stage of art education development is characterized by integration into the European educational space, implementation of a competence-based approach, and a focus on personalized learning, where the student acts as an active subject of the educational process. The importance of the individual pedagogical trajectory is highlighted as a flexible system for selecting the content, forms, and methods of instruction, taking into account the student's level of preparation, musical interests, pace of development, and creative abilities.

Within the framework of musical-instrumental training, the combination of technical-performance, artistic-interpretative, and methodological components is analyzed, along with the integration of traditional and modern educational technologies, and the use of variable models of teacher-student interaction, from directive to creative freedom. Particular attention is paid to the role of improvisation as a tool for developing creative thinking, musical memory, artistic-imaginative thinking, and shaping a unique performance style. The significance of digital tools—video and audio analysis, online consultations, virtual master classes in supporting a personalized approach is outlined.

It is shown that the effective implementation of an individual pedagogical trajectory requires targeted pedagogical support, the development of reflective skills, planning, and self-organization of learning activities. An example of an innovative form, “the individual performance portfolio”, is proposed, which enhances motivation, self-analysis, and systematic preparation. It is concluded that the integration of learner-centered approaches into musical-instrumental training ensures the harmonious development of performance, aesthetic, and pedagogical competences and shapes a competitive, adaptable, and creative professional.

Keywords: musical-instrumental training; individual pedagogical trajectory; improvisation; performance competence; personalized learning; future music teacher.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку вищої мистецької освіти характеризується глибокими змінами, що зумовлені інтеграцією у європейський освітній простір, запровадженням компетентнісного підходу та акцентом на індивідуалізацію освітнього процесу.

У центрі уваги освітньої парадигми перебуває студент як активний суб'єкт навчання, здатний будувати власну освітню траєкторію відповідно до особистісних запитів, здібностей і темпу професійного зростання.

У підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва музично-інструментальна підготовка посідає ключове місце, оскільки формує виконавську компетентність, розвиває художньо-творчі здібності, сприяє становленню музично-естетичного світогляду та здатності до самовираження у професійній діяльності. Вона не лише забезпечує технічну майстерність, а й виступає засобом реалізації творчого потенціалу та формування індивідуального музично-педагогічного стилю.

Сучасний учитель музичного мистецтва має бути не лише висококваліфікованим виконавцем, а й педагогом, здатним мотивувати учнів до творчості, інтегрувати у навчальний процес інноваційні методи, застосовувати цифрові ресурси та створювати сприятливе середовище для розвитку художніх здібностей. Однак у реальній практиці підготовки студентів досі спостерігається недостатня інтеграція індивідуальних освітніх траєкторій у загальну систему музично-інструментального навчання, що обмежує можливості повного розкриття творчого потенціалу здобувачів освіти.

Тому дослідження теоретичних і методичних засад організації музично-інструментальної підготовки в системі індивідуальної педагогічної траєкторії студента є надзвичайно актуальним і має значний практичний потенціал для модернізації мистецької освіти, підвищення її якості та відповідності сучасним вимогам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Музично-інструментальна підготовка в системі вищої освіти ґрунтується на здобутках вітчизняної мистецької педагогіки. Концептуальні засади загальної та фахової мистецької освіти розробляли Л. Масол [3] (теорія та методика мистецької освіти, інтегрований курс "Мистецтво", компетентнісний і діяльнісний підходи), О. Рудницька [6] (музична педагогіка, теорія музичного сприймання, художньо-естетичний розвиток особистості), О. Олексюк [4] (інноваційні технології у вищій мистецькій освіті, гуманітаризація та комунікативні практики в підготовці музикантів-педагогів). Їхні праці заклали основу для осмислення змісту, принципів і результатів музично-педагогічної підготовки, зокрема музично-інструментальної складової.

Безпосередньо інструментально-виконавський компонент підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва висвітлюється у працях, що деталізують специфіку роботи з різними групами інструментів і моделювання професійних умінь. Наприклад, Ю. Федорків [7] аналізує методологічні основи навчання духовиків-інструменталістів і окреслює

змістові аспекти формування фахових навичок, підкреслюючи зв'язок між педагогічними впливами та виконавською майстерністю.

У площині інклюзивної та персоналізованої освіти для майбутніх учителів музики важливим є доробок А. Поліхроніди [5], яка запропонувала модель формування готовності до професійної діяльності в умовах інклюзії (структура готовності, критерії, етапи та педагогічні умови), що безпосередньо корелює з побудовою індивідуальних траєкторій навчання і добром відповідних інструментально-методичних засобів.

Окремий напрям становлять праці про індивідуальну освітню траєкторію як механізм персоналізації навчання. С. Алексеева [1] у своїх дослідженнях систематизує цей напрям, аналізуючи законодавчі засади, алгоритми конструювання індивідуальних програм (діагностика, проєктування, реалізація, оцінювання освітніх продуктів) та підкреслюючи значення педагогічного супроводу у виборі темпу, змісту й форм навчання. Застосування цих підходів у музично-інструментальній підготовці забезпечує узгодження цілей, репертуару, техніко-виконавських завдань і засобів рефлексії з урахуванням унікального профілю кожного студента.

Метою статті є обґрунтування індивідуальної педагогічної траєкторії як провідного принципу модернізації музично-інструментальної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Музично-інструментальна підготовка в системі індивідуальної педагогічної траєкторії студента є однією з ключових складових формування професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. Вона поєднує техніко-виконавський, художньо-інтерпретаційний та методичний компоненти, сприяючи розвитку творчого потенціалу, самостійності у навчанні й здатності адаптувати музично-педагогічні методи до індивідуальних особливостей студентів.

В. Литвин під "індивідуальною освітньою траєкторією" здобувачів вищої освіти, розуміє обраний ними за власним бажанням і під власну відповідальність рух до досягнення, визначеного стандартом освіти рівня професійної компетентності, що здійснюється при педагогічній підтримці та контролі, в процесі якого відбувається їх творча самореалізація, прояв і розвиток сукупності особистісних якостей, відповідно індивідуального освітнього маршруту [1, 93–100].

У сучасних умовах, коли освітній процес орієнтується на студентоцентрованість, варіативність та персоналізацію, музично-інструментальна підготовка набуває особливого значення як простір для реалізації індивідуальних освітніх потреб і творчих можливостей здобувача.

Індивідуальна педагогічна траєкторія у цьому контексті розглядається як гнучка система вибору форм, методів і змісту навчання, яка враховує інте-

реси, здібності та темп розвитку кожного студента [1, 93–100]. У межах музично-інструментальної підготовки це означає індивідуалізацію роботи з репертуаром, темпу засвоєння технічних елементів, обсягу творчих завдань та інтеграції міжпредметних зв'язків. Завдяки цьому стає можливим оптимальне поєднання техніко-виконавського та художньо-інтерпретаційного компонентів підготовки, а також інтеграція традиційних та інноваційних методів навчання.

Як зазначає Л. Масол, метою мистецької освіти є не просто засвоєння знань та набуття вмінь, а формування ключових компетентностей, що дають змогу особистості творчо розвиватися, адаптуватися до суспільства та реалізувати свій індивідуальний потенціал [3]. Це вимагає відмови від уніфікованих програм на користь варіативності та індивідуалізації. Тому у процесі індивідуальних занять викладач має створювати умови для розвитку власної художньої позиції студента, зокрема через варіативні форми роботи:

- директивна модель – повний контроль викладача, чітке відтворення авторського задуму;
- узгоджена модель – поєднання педагогічних вимог і творчих ідей студента;
- модель творчої свободи – повна автономія студента у виборі інтерпретації.

На практиці ці моделі часто комбінуються. Наприклад, на початковому етапі індивідуальної траєкторії студент виконує технічні вправи та етюди у суворій відповідності до методичних рекомендацій викладача, а на старших курсах отримує завдання підготувати власну інтерпретацію твору або створити авторську аранжировку.

О. Олексюк підкреслює, що індивідуалізація інструментальної підготовки повинна включати розвиток рефлексивної компетентності, вміння студента оцінювати власне виконання та ставити реалістичні цілі [4]. Цьому сприяє використання цифрових технологій: відеозаписів занять, програм для нотного набору, інструментів аудіоаналізу, онлайн-консультацій з викладачами інших закладів та участі у віртуальних майстер-класах.

Прикладом успішної інтеграції індивідуальної траєкторії в музично-інструментальну підготовку є впровадження системи “індивідуальних виконавських портфоліо”. Студенти ведуть нотатки про власні досягнення, фіксують аудіо- та відеозаписи виконання музичних творів, аналізують їх, визначають проблемні моменти й формують план подальшої роботи. Такий підхід відповідає положенню А. Поліхроніди, що успіх індивідуалізації визначається системним педагогічним супроводом, а не лише наданням студенту свободи вибору [5].

Окреме місце у структурі індивідуальної траєкторії займає імпровізація, яка активізує творче мислення, розвиває відчуття стилю та вчить студента

приймати виконавські рішення у реальному часі [7]. Практика показує, що студенти, які регулярно включають у свої заняття елементи імпровізації, легше адаптуються до змінних концертних умов, впевненіше почуваються на сцені та вміють інтегрувати у своє виконання індивідуальні художні ідеї.

Роль імпровізаційних навичок полягає не лише у вдосконаленні техніко-виконавських навичок, але й у формуванні креативного мислення, розвитку музичної пам'яті, художньо-образного мислення та здатності до варіативного інтонування. Імпровізаційна практика забезпечує інтеграцію знань з гармонії, поліфонії, музичної форми та стимулює гнучкість музичного мислення, підвищує рівень самостійності у прийнятті виконавських рішень. У контексті індивідуальної педагогічної траєкторії імпровізація виступає як метод і засіб персоніфікованої професійної підготовки, що сприяє виробленню унікального виконавського стилю та формуванню цілісної музично-інструментальної компетентності майбутнього фахівця.

Не менш значущим є формування вміння до саморефлексії, планування та самоорганізації музично-інструментальної роботи. Студент, який усвідомлено формує свою педагогічну траєкторію, здатен ефективно розподіляти час між опануванням техніки, вивченням репертуару, імпровізацією та творчими експериментами. Як підкреслює Л. Масол, саме системне поєднання індивідуального темпу навчання з постійною педагогічною підтримкою дає змогу досягти високих результатів у виконавській діяльності та підготувати майбутнього фахівця, здатного навчати інших через власний приклад [3].

Таким чином, музично-інструментальна підготовка в системі індивідуальної педагогічної траєкторії студента виступає не лише як процес оволодіння технікою гри, а як комплексний розвиток виконавської, художньо-естетичної та педагогічної компетентностей. Її ефективність забезпечується поєднанням методичної чіткості з творчою свободою, інтеграцією сучасних технологій та цілеспрямованим педагогічним супроводом, що в кінцевому підсумку формує конкурентоспроможного, гнучкого та креативного фахівця у сфері музичного мистецтва.

Висновки. Музично-інструментальна підготовка в системі індивідуальної педагогічної траєкторії постає як провідний чинник формування професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. Вона забезпечує гармонійне поєднання техніко-виконавських, художньо-інтерпретаційних та методичних умінь, створюючи умови для всебічного розвитку творчої особистості. Індивідуальна педагогічна траєкторія виступає гнучким інструментом персоналізації навчання, який враховує рівень підготовки, музичні уподобання, творчі здіб-

ності та темп професійного зростання кожного студента, що дає змогу оптимально інтегрувати традиційні й інноваційні методи роботи.

Розвиток інтерпретаційних умінь, формування власного виконавського стилю та залучення студентів до творчої діяльності, зокрема імпровізації, сприяють збагаченню їхнього художньо-естетичного світогляду, розкриттю індивідуального потенціалу й здатності до самовираження як у виконавській, так і в педагогічній діяльності. Ефективна реалізація індивідуальної траєкторії потребує цілеспрямованого педагогічного супроводу, що поєднує використання цифрових технологій, інструментів саморефлексії та поетапне розширення творчої свободи здобувача.

Запровадження інноваційних форм роботи, таких як “індивідуальні виконавські портфоліо”, підвищує мотивацію студентів, формує навички планування та самоорганізації, а також забезпечує цілісну інтеграцію персоналізованого підходу в загальну систему музично-інструментальної підготовки. Перспективним напрямом подальших досліджень є розроблення й апробація методичних моделей інтеграції індивідуальних педагогічних траєкторій у виконавську підготовку з урахуванням умов цифровізації та актуальних викликів сучасної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева С.В. Індивідуальна освітня траєкторія: від побудови – до реалізації. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент*: зб. наук. пр. (Серія: Педагогічні науки). Київ: “Вид-во Людмила”, 2021. Вип. 17. С. 74–82.
2. Литвин В. Індивідуальна освітня траєкторія здобувачів вищої освіти: контент-аналіз поняття, принципи побудови, форми та методи реалізації. *Молодь і ринок*, № 9 (195), 2021. С. 93–100.
3. Масол Л.М. Компетентнісно-орієнтований підхід до загальної мистецької освіти. *Збірник наукових праць: (Педагогічні науки)*. 2006. С. 25–31.
4. Олексюк О.М. Методологія гуманітаризації мистецької освіти. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2010. № 1. С. 49–54.
5. Поліхроніді А. Г. Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Державний заклад “Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського”. Одеса, 2021. 241 с.

6. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 360 с.

7. Федорків Ю.В. Формування виконавської компетентності студентів-музикантів засобами імпровізації в класі духових інструментів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. 2016. Вип. 21 (26). С. 132–136.

REFERENCES

1. Aliksieieva, S.V. (2021). Individualna osvitnia traiek-toriia: vid pobudovy – do realizatsii [Individual educational trajectory: from construction to implementation]. *Art Education: Content, Technologies, Management: Collection of Scientific Works (Series: Pedagogical Sciences)*. Kyiv, No. 17, pp. 74–82. [in Ukrainian].
2. Lytvyn, V. (2021). Individualna osvitnia traiek-toriia zdobuvachiv vyshchoi osvity: kontent-analiz poniattia, pryncypy pobudovy, formy ta metody realizatsii [Individual educational trajectory of higher education seekers: content analysis of the concept, principles of construction, forms and methods of implementation]. *Youth & market*, No. 9 (195), pp. 93–100. [in Ukrainian].
3. Masol, L.M. (2006). Kompetentnisno-orientovanyi pid-khid do zahalnoi mystetskoï osvity [Competence-oriented approach to general art education]. *Collection of Scientific Works (Pedagogical Sciences)*, pp. 25–31. [in Ukrainian].
4. Oleksiuk, O.M. (2010). Metodolohiia humanitaryzatsii mystetskoï osvity [Methodology of humanitarization of art education]. *Scientific Notes of Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University. Series: Pedagogy*, No. 1, pp. 49–54. [in Ukrainian].
5. Polikhronidi, A.H. (2021). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva do profesiinoi diialnosti v umovakh inkluzyvnoi osvity [Preparation of future music teachers for professional activity in the conditions of inclusive education]. *South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky*. Odesa, 241 p. [in Ukrainian].
6. Rudnyska, O.P. (2005). Pedahohika: zahalna ta mystetska [Pedagogy: general and artistic]. *Textbook*. Ternopil, 360 p. [in Ukrainian].
7. Fedorkiv, Yu.V. (2016). Formuvannya vykonavskoi kompetentnosti studentiv-muzykantiv zasobamy improvizatsii v klasi dukhovykh instrumentiv [Formation of performing competence of student-musicians by means of improvisation in the class of wind instruments]. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 14: Theory and Methodology of Art Education*, No. 21 (26), pp. 132–136. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 18.08.2025

“Справжнє навчання починається тоді, коли учень знаходить у ньому радість. Завдання вчителя – допомогти відкрити цю радість у праці й пізнанні”.

Жан-Жак Руссо
жєневський франко-швейцарський філософ

